

«KENNEDY ROUND» ve DÜNYA TİCARETİNİN GELECEĞİ (*)

Ç e v i r e n l e r

W. M. MICHEAL

Ass. İ. C. AŞKUN/Ass. Ş. ÖZ-ALP

Bugün sizlere oldukça önemli ve önemli olduğu kadar da çarpışık olan KENNEDY ROUND'la ilgili A.B.D.'nin tutumunu ve bilhassa, bu müzakerelerin dünya ticaretinin geleceğindeki etkisine ilişkin genel görüşünü aksettirmek istiyorum.

Kennedy Round dünya ticaretindeki engelleri kaldırıcı nitelikte bir teşebbüs olarak kabul edilmiştir. Sadece GATT'taki tarife müzakerelerinin altıncısını teşkil etmeyip, savaş sonrasının ilk yıllarından itibaren başlayan yeniden kuruluş çalışmalarında atılan büyük bir adımdır. Gerçekte bu, birçoklarının fikrine göre, atılacak en son adımdır. Tesbit ettiğimiz gayeler aşağıda görüleceği gibi gayet şümüllü ve erişilmesi güç olan amaçlardı: çok az istisnalarıyla bütün sanayi tarifelerinde % 50 indirim, ziraî ticarete (tarım ürünlerine) ek serbesti, tahıl gibi başlıca mallarda geniş çapta anlaşmalara gitmek için yeni bir metot, gümrük tarifeleri dışındaki önemli engelleri tamamen kapsama alma ve kalkınan milletlerin ticaretlerine ilişkin tahditleri kaldırmak için var güçle işbirliği yapmak.

Daha başlangıçta bu gayelerde başarıya ulaşmak, büyük gayret, azim ve politik iradeyi gerektiriyordu. İki buçuk yıllık müzakerelerde, hayli ilerleme kaydettik. Fakat aynı zamanda evvelden tahmin ettiğimiz veya edemediğimiz bir çok problemler ortaya çıktı. Her zamankinden daha fazla olarak bugün, Kennedy Round'da ilgili bütün devletler arasında teessüs eden anlaşma ortamı hepimiz için büyük bir fırsattır. Yenmemiz gereken güçlüklerin mahiyetini

(*) Bu çeviri, yazarın 10 Kasım 1965 tarihinde Hamburg'ta Übersee Klübünde yaptığı konuşmayı kapsamaktadır.

kavradığımızdan, artık başarıımızdaki çıkarlarımızı değerlemek durumundayız.

Şimdi biliyoruz ki, Kennedy Round yalnız ticaretteki engelleri kaldıracı ek bir vasıta olmamakta, aynı zamanda gelecek yıllarda ekonomik ilişkilerimizi etkileyecek birçok hayatî hususları kapsayan tek fırsat niteliğini de taşımaktadır. Bugün, aldığımız yolu aydınlatmak ve gelecekteki meseleler üzerinde durmak istiyorum.

Kennedy Round'ı anlamak için II. Dünya Savaşından önceki ve sonraki yıllarda ticarî durumu gözden geçirmek yerinde olur.

Büyük ekonomik buhranın görüldüğü bütün ülkelerde, himayeci düşünce 1920'nin ticarî liberalizmine son verdi. Artan işsizlik ve satın alma gücündeki düşme ile hükümetler her yerde kendi kendine yetme politikasını izleyerek, ülkelerinin ihracat sektörlerini feda ettiler. Memleketimizde 1930'da, o zamana kadar görülmemiş en yüksek gümrük tarifeleri uygulandı. Her tarafta sonuç pahalıya mal olmuştu.

A. B. D'de aşağı yukarı 30 yıl kadar önce Hull'ün önderliğinde himaye politikalarından dönme ameliyesine başlandı. Savaş sonrası yeniden kuruluş devresinde ticarete, ileri gitmiş milletlerin çoğunun devlet adamları, ticareti yeni ve daha iyi bir temele oturma ihtiyacında hemfikirdiler. Bunun sonucudur ki, çok taraflı ticarî serbestinin bir vasıtası olan GATT meydana geldi. Onlar için ticaretin ,ortak prensipler, münasebetlerini düzenleyen bir statü ve iyi tesis edilmiş usuller tarafından yürütülmesi gerekiyordu

GATT arasına, kusurlarından dolayı tenkite uğramıştır. Şüphesiz ümitsizliğe kapılmayı doğuran bazı sebepler vardı. Ancak buna rağmen ana mefhumlarda herhangi bir zaaf yoktu.

GATT'la ilgili, birinci temel mefhum «en fazla müsadeye mazhar »prensibidir. Bu ilke sayesinde ki, savaş sonrası devrede, bugün hepimizin meyvalarını gördüğü ticarî gelişme kaydedilmiştir Bize bunun çok faydası dokunmuştur ve halen dünya çapında ticaret sistemimizin can damarını teşkil etmektedir. Kennedy Round, şüphesiz MFN-en fazla müsadeye mazhar prensibi üzerine inşa edilmiştir.

İkinci ana mefhum, bütün milletlere açık olan GATT'ın evrenselliğidir. Prensiplerin bütün ticarî mallara uygulanması gerekir.

Üçüncü mefhum, himayeciliğin gerekli olduğu durumlarda, ancak gümrük tarifelerinin uygulanmasıdır. Tarife dışı engellerin mevcudiyetinde, bunlar mümkün olan en kısa zamanda, tadil edilmeli veya ortadan kaldırılmalı .Bu cümleden olarak, Kennedy Round müzakerelerinde, gümrük tarifelerini düşürücü ve bu tarife dışı engelleri tadil edici veya ortadan kaldırıcı tedbirler üzerinde durmaktayız.

Dördüncü ve son temel mefhum danışmanlık ve uzlaştırmadır .Bu birçok bakımlardan ilk üç ilkeyi birbirine bağlayan harç gibidir. Danışmanlık ve uzlaştırmanın Kennedy Round müzakereleri sırasında başarı için temel olacağı söz götürmez bir gerçektir.

Ortaya çıktığı 1958 yılından beri Genel Anlaşmanın (GATT) görevini yerine getirdiğini ifade edebilirim. O, Dünyanın ne en yaygın ne de en çok bilinen uluslararası teşkilatıdır. Fakat şimdiki durumda Genel Müdür Eric Wyndham White'ın önderliği ile uluslararası işbirliğinde tesirli vasıtalarından biri olmuştur.

Beş dönemlik GATT müzakereleri bize sistematik olarak geniş çapta tarife ve ticaret engellerini kaldırma imkânını sağlamıştır. Amerikanın gümrüğe tabi ithalatında bu sayede ortalama, % 50'nin üzerinde bir gümrük vergisi indirimi beş dönemlik müzakereler sonucu gerçekleşmiştir. Diğer memleketlerin gümrük vergileri seviyelerindeki düşme konusunda da esaslı bir zorlukla karşılaşılmamıştır.

Şimdi, müzakereler sırasında acaba ne gibi başlıca problemler ortaya çıkmış ve GATT ne dereceye kadar bunlarla ilgilenmiştir?

Birinci problem, tarımla ilgilidir. GATT'nın prensipleri sanayi ticaretine olduğu kadar tarımsal ticareti de alâkadar etmektedir. Geçmişte, ticaret serbestisinin, sanayi mallarına nazaran tarımsal mallarda daha az uygulandığı görülmüştür. Kennedy Round'da hem sınır üzerindeki sanayi ticareti engellerini azaltma, hem de tarımsal malların dünya pazarlarına giriş şartlarını mutedil ,kabul edilebilir seviyede araştırma üzerinde durulmuştur. Sebep açıktır: gelişme dengeli olmalıdır. Birçok ülkeler çoğunlukla tarımsal ticarete ağırlık verdikleri için, sanayi anlaşmalarına az ilgi duyarlar. Bundan ötürü tarımsal ticaretin serbestiye kavuşması, hepsinin menfaatine uygun olarak, zorunludur.

Görevimizin zor olacağını bilmekteyiz. Tarım mallarının ticaretini etkileyen şartlar, endüstri mallarından ayrılmaktadır. Tarım mallarında durum daha karmakarışıktır. Konuşmalarımız şunu göstermiştir ki, tarım artık dünya ticaret âleminin karşılaştığı en önemli hususlardan biri haline gelmiştir. Bu arada «mutedil ziraî bölge devrimi» diyebileceğimiz bir konu karşımıza çıkmaktadır.

Son yirmi yıl içinde, söz konusu bölgede önemli derecede produktivite ve hasıla artışı sağlanmıştır. 1949'u takip eden 10 yıl içinde tarımda fert başına üretim Fransa'da % 60, Federal Almanya'da % 70, Danimarka'da aşağı yukarı % 80 artmıştır. Bir Amerikan çiftçisi bugün 31 insanı beslemektedir. 1950'de biz bunun ancak yarısı kadar bir miktarını besliyebiliyorduk. İleri ülkelerde tarımsal üretim savaş yılları öncesinin % 160'ının üzerine çıkmıştır. Avrupa'da sığır ve dana kesimi 1948 ve 1964 yılları arasında % 80'in üzerine çıkmıştır.

Madalyonun diğer yüzü ise Brezilya, Japonya ve Hindistan'da olduğu gibi çok nüfuslu gayri mutedil ülkelerdeki yiyecek üretiminde gittikçe büyüyen bir boşluk göze çarpmasıdır. Komünist Avrupa ve Çin için de, yiyecek ithali dünya ticaretinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Dünya tahıl ithali toplam olarak 1963-1964 arası 56 milyon tona baliğ olmakta, bunun % 36'sı kalkınmakta olan memleketlere, % 32'si komünist ülkelere ve % 7'si de tek başına Japonya'ya ait olmaktadır.

Üretim ve tüketimdeki bu bünyevi değişikliklerin, dünya ticaret sisteminde derin tesirleri görülmektedir. Önceki ihraç pazarları artan dahilî üretimle daralmaktadır. Hasıla fazlası, üretim maliyetinin altında bir fiatla dünya pazarlarında muamele görmektedir. Devamlı teknolojik gelişmeler ve fiat indirimleri karşısında çiftçiler için yüksek fiatlı destekleme programlarını uzlaştırmak ekseriya güçtür. Yeni ve gelişmekte olan ülkelerin aç insanları dünyamızın nimetlerinden tam olarak faydalanamamaktadır. İşte bütün bu sorunlarla Kennedy Round'da karşı karşıya kalmaktayız. Üye ülkeler, tarım ürünlerinin gerçekçi ihraç fiatları ile tarım ticaretinde düzenli bir gelişmenin lüzumu üzerinde durmaktadırlar. Biz az beslenmiş ve fakir milletlere fazla üretimimizi devretmek yollarını aramaktayız. Müteakip görüşmeler sırasında ,başladığımız gibi ,tarım ürünlerinde daha liberal ve rasyonel dünya ticareti imkânlarının araştırılacağını ümit etmekteyiz.

Bugüne kadar olan müzakerelerden anlaşılmaktadır ki, dünyanın kalkınan ülkeleri için büyük ticarî imtiyazlarından faydalanma fırsatları, bundan önceki dönemde gümrük tarifeleri müzakerelerine nazaran Kennedy Round'da çok daha fazladır.

Bu alanda başarı hayati bir önemi haizdir. Gerçekten ticarete daha iyi imkânların yaratılması, ekonomik gelişmenin can damarıdır. Kalkınma planlarında baş rolü oynayan döviz % 90 ihracat gelirlerine bağlıdır. Temel ihracat mallarında bir fiat düşüşü yahut malları dışarda satamama, kalkınan ekonominin bünyesini alt üst edebilir.

Endüstri ülkeleri, dünya ekonomisinde kalkınan ülkelere tam ve faal bir şekilde cesaret verme sorumluluğundadırlar. Onların ürünleri için kararlı ve elverişli pazarlar sağlanmalıdır.

Benim inancım şudur ki, gelişmiş ve gelişen ülkeler arasındaki ticaretin müsbet bir ilerleme göstermesi evrensellelikle, işbirliği temelerinin sağlamlığına bağlıdır. Ticarî işbirliğinde ilerlemenin şartı eşit imkânlarla sahip olma güvenliğidir. Şöyle ki, bu temelden, gelişen ekonomilerin ihraçlarını teşkil edici, çıkış noktaları aramalıyız. Yardım programları bu amaçla düzenlenmiştir. Kennedy Round görüşmeleri kalkınan ülkelerin ticaret engellerini asgari düzeye indirmeyi gaye edinmiştir.

Kennedy Round'da üçüncü önemli husus Batı-Doğu ticareti ile ilgilidir.

Bu, bizim kendi çıkarlarımızı aşan Avrupa'nın geleneksel ticaret menfaatlerinin hâkim olduğu bir alandır. Amerika, Sovyet Bloku'na normal olarak 400 milyon markın üzerinde bir ihracat yapmamaktadır. Halbuki sadece 1963 yılında Hamburg'dan 750 milyon marklık bir Batı Almanya - Sovyet Bloku ticareti vukubulmuştur. Hernekadar birçok batı sanayicilerinin birkaç yıl önce tahmin ettikleri kadar bu ticaret gelişmemişse de, iyimserlik için yine de bazı şartlar mevcuttur. Doğu Avrupa ülkelerinin birçoğuna iktisadî reformlar girmiş bulunmaktadır. Söz konusu ticareti engelleyen birçok kurum ve davranışlar ortadan kalkmaktadır. Ticarete ve diğer sektörlerde ademi merkeziyete doğru bir eğilim vardır. Kennedy Round, Doğu ile Batı arasındaki daha yakın ticarî ilişkiler için bir fırsattır. Çekoslovakya, Polonya ve Yugoslavya Kennedy Round'un asii iştirakçisidirler. Yugoslavya GATT'a asil üyelik için başvurmuştur.

Polonya'da aynı şekilde GATT ile daha yakın ilişkiler kurmak çabasındadır.

Böylece buraya kadar üzerinde durduğumuz hususlar, Kennedy Round'u meşgul edecek üç büyük alanda toplanmaktadır. Bu çeşit büyük bir müzakerede ilk defa Avrupa Ekonomik Topluluğunun (EEC) altı üye ülkesi, kendi adlarına konuşan bir EEC komisyonu tarafından tek olarak temsil edilmektedir. EEC'nin gayelerine karşı dünyanın diğer birçok bölgelerinde olduğu gibi, Amerika'da da açık bir anlayış ve sempati gösterilmektedir. Avrupa milletleri arasında işbirliğine ve birleşmeye duyulan derin arzuya somut bir şekil vermek, bu isteği Avrupa'nın birleştirilmesine doğru organize etmek Avrupaya barış ve refah yolunda yeni bir gaye kazandırmak Amerikanın her zaman desteklediği amaçlardır.

Kennedy Round, Avrupa Ekonomik Topluluğunun dahili birleşmeye doğru ilerlemesinde ve aynı zamanda üçüncü ülkelere karşı daha liberal bir politika izlemesinde imkân hazırlayıcı durumdadır.

Kennedy Round, ülkelerimizin ticaret politikalarının uzun vadeli erişme noktalarını birleştirmektedir. Bu sayede bizim çok taraflı ticaret sistemimizi, bütün üyelerin çıkarına göre güçlendirmek mümkün olacaktır.

Bütün bunlar son on yılın mücadele ve imkânlarını teşkil etmekte, aynı zamanda bizim Cenova'da yapmak istediklerimizin tam anlamını göstermektedir.

Önümüzde bir anlaşmanın yalın ana hatlarını görmekteyiz. Başarı hemen ulaşılabilecek bir yerde durmaktadır. Ancak bu arada zaman en büyük düşmanımız olarak görünmektedir.

Başarısızlığın sonuçları, gerileme ve geçen yirmi yılda dikkatle kurduğumuz ticaret sisteminin yıkılması olacaktır.

Başkan Johnson'ın aşağıdaki sözlerine muhakkak ki hepimiz katılırız:

«Eğer barış içinde yaşamak istiyorsak birbirimizi daha iyi tanımamız gerekir... Birbirini tanımanın en iyi yolu ise yine barış içinde kârlı bir ticaret bağıyla bir araya gelmektir.»